

УДК 37.015.3:372.4:376

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.37>

Наталія САВІНОВА

доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри соціальної роботи, педагогіки і логопедії, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, вул. 68 Десантників, 10, м. Миколаїв, Україна, 54003

ORCID: 0000-0003-2617-8221

Марія БЕРЕГОВА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, педагогіки і логопедії, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, вул. 68 Десантників, 10, м. Миколаїв, Україна, 54003

ORCID: 0000-0003-4784-4465

Ганна САВІНОВА

викладач кафедри психології, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, вул. 68 Десантників, 10, м. Миколаїв, Україна, 54003

ORCID: 0009-0007-1663-8796

Бібліографічний опис статті: Савінова, Н., Берегова, М., Савінова Г. (2026). Мовленнєва активність дитини як актуальна проблема сучасної логопедії та логопсихології. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 270–276, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.37>

МОВЛЕННЄВА АКТИВНІСТЬ ДИТИНИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ЛОГОПЕДІЇ ТА ЛОГОПСИХОЛОГІЇ

Стаття присвячена комплексному аналізу проблеми мовленнєвої активності дітей як актуального напрямку сучасної логопедії та логопсихології. У роботі розглядається функціонування системи безперервної мовної освіти в умовах Нової української школи, що актуалізує потребу у формуванні комунікативних умінь, навичок та нормативного мовлення. Автори підкреслюють значення диференційованого логопедичного супроводу, який вимагає узагальнення теоретичних положень та вивчення практичного досвіду роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Особливу увагу приділено рушійним силам мовленнєвого розвитку, серед яких ключову роль відіграє мовленнєва активність, що реалізується у процесах говоріння, слухання, читання та письма.

У статті систематизовано підходи психолінгвістики, дошкільної лінгводидактики та логопсихології до розуміння мовленнєвої активності як взаємозалежного з мовною компетенцією явища. Окреслено чинники, що визначають її рівень: мотиваційні, когнітивні, змістові, вольові та комунікативні. Наведено результати досліджень українських учених щодо мовленнєвої активності дітей із загальним недорозвитком мовлення та розладами аутистичного спектра, визначено критерії оцінки сформованості мовленнєвої активності та її компонентів.

Автори акцентують на діалектичному взаємозв'язку понять «мовлення», «спілкування» та «активність», підкреслюючи, що мовленнєва активність є показником сформованості комунікативної практики та життєвої позиції особистості. Визначено психологічні моделі чинників мовленнєвої активності, закономірності ефективної мовленнєвої поведінки та прояви активності у дітей дошкільного віку. У статті окреслено умови розвитку мовленнєвої активності, серед яких загальна активність дитини, комунікабельність, ініціативність, здатність до співпраці та культура спілкування.

Мовленнєва активність розглядається як складний процес сприйняття, розуміння та самостійного використання мовлення у практиці комунікації, що має вирішальне значення для соціалізації та розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Отримані результати підкреслюють необхідність подальших досліджень і розробки ефективних методик розвитку мовленнєвої активності у дітей дошкільного віку, що сприятиме їх успішній інтеграції у суспільство.

Ключові слова: мовленнєва активність, діти з особливими освітніми потребами, загальний недорозвиток мовлення, розлади аутистичного спектра, комунікативна поведінка, психолінгвістика, логопедія, логопсихологія, інклюзивна освіта.

Nataliia SAVINOVA

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Social Work, Pedagogy and Speech Therapy, Petro Mohyla Black Sea National University, 68 Desantnykiv str., 10, Mykolaiv, Ukraine, 54003
ORCID: 0000-0003-2617-8221

Mariia BEREHOVA

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Work, Pedagogy and Speech Therapy, Petro Mohyla Black Sea National University, 68 Desantnykiv str., 10, Mykolaiv, Ukraine, 54003
ORCID: 0000-0003-4784-4465

Hanna SAVINOVA

Associate Professor at the Department of Psychology, Petro Mohyla Black Sea National University, 68 Desantnykiv str., 10, Mykolaiv, Ukraine, 54003
ORCID: 0009-0007-1663-8796

To cite this article: Savinova, N., Berehova, M., Savinova, H. (2026). Movlennieva aktyvnist dytyny yak aktualna problema suchasnoi logopedii ta logopsykholohii [Child's speech activity as a relevant issue of modern speech therapy and logopsychology]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 270–276, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.37>

CHILD'S SPEECH ACTIVITY AS A RELEVANT ISSUE OF MODERN SPEECH THERAPY AND LOGOPSYCHOLOGY

The article is devoted to a comprehensive analysis of the problem of children's speech activity as a relevant area of modern speech therapy and logopsychology. The paper examines the functioning of the system of continuous language education within the framework of the New Ukrainian School, which actualizes the need for the formation of communicative skills, abilities, and normative speech. The authors emphasize the importance of differentiated speech therapy support, which requires the generalization of theoretical provisions and the study of practical experience in working with children with special educational needs. Particular attention is paid to the driving forces of speech development, among which speech activity plays a key role, realized in the processes of speaking, listening, reading, and writing.

The article systematizes approaches of psycholinguistics, preschool linguodidactics, and logopsychology to understanding speech activity as a phenomenon interrelated with language competence. The factors determining its level are outlined: motivational, cognitive, content-related, volitional, and communicative. The results of Ukrainian scholars' research on the speech activity of children with general speech underdevelopment and autism spectrum disorders are presented, with criteria for assessing the formation of speech activity and its components.

The authors highlight the dialectical interrelation of the concepts "speech," "communication," and "activity," emphasizing that speech activity is an indicator of the formation of communicative practice and the life position of the individual. Psychological models of the factors of speech activity, the regularities of effective speech behavior, and manifestations of activity in preschool children are defined. The article outlines the conditions for the development of speech activity, including general child activity, sociability, initiative, ability to cooperate, and communication culture.

Speech activity is considered as a complex process of perception, understanding, and independent use of speech in communication practice, which is crucial for the socialization and development of children with special educational needs. The results obtained emphasize the need for further research and the development of effective methods for fostering speech activity in preschool children, which will contribute to their successful integration into society.

Key words: speech activity; children with special educational needs; general speech underdevelopment; autism spectrum disorders; communicative behavior; psycholinguistics; speech therapy; logopsychology; inclusive education.

Актуальність проблеми. Функціонування системи неперервної мовної освіти та формування мовленнєвої особистості в умовах Нової української школи актуалізує питання розвитку комунікативних умінь, навичок і нормативного мовлення дітей. Запровадження індивідуалізованого логопедичного супроводу потребує ґрунтового теоретичного узагаль-

нення й аналізу практичного досвіду щодо становлення мовленнєвої діяльності, комунікації та мовленнєвої активності дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку. Ця діяльність є складною й специфічною формою свідомої діяльності, у якій бере участь як мовник, що створює висловлювання, так і адресат, який його сприймає.

Сучасний логопед має усвідомлювати, яким чином у процесі сприйняття, осмислення та відтворення мовлення активізується мовленнєва діяльність дитини з особливими освітніми потребами: що залишається стабільним і незмінним у момент комунікації, а які елементи трансформуються та з яких причин. Вивчення мовленнєвої діяльності дітей із ТПМ припускає розкриття теоретичних аспектів їхньої мовленнєвої активності та аналіз відповідних логопедичних практик.

Рушійні чинники мовленнєвого розвитку визначають поступальний рух дитини в оволодінні рідною мовою. Серед ключових факторів особливе значення має мовленнєва активність, що формується завдяки практичному досвіду – говорінню, слуханню, читанню та письму. Психолінгвістика трактує мовну компетентність і мовленнєву активність як взаємопов'язані явища. Опанування мови є результатом її практичного використання, і лише завдяки активному спілкуванню дитина набуває розуміння мовних структур та здатність виражати власні наміри, емоції й прагнення у самостійному мовленні (Konopliasta, 2013).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дошкільна лінгводидактика (А. Богущ, Н. Гавриш, В. Захарченко, А. Зрожевська, К. Крутій, С. Ласунова, Н. Луцан та ін.) наголошує на значущості інтерактивної взаємодії, у процесі якої в дітей дошкільного віку утворюються комунікативні здібності та навички в активній мовленнєвій практиці, що інтегрується з різними видами діяльності. Джерелом будь-якої активності особистості виступають її природні та духовні потреби, тоді як поштовхом до дії стають усвідомлені й цілеспрямовані прагнення. Активність як характеристика психіки та організму залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників та проявляється у діяльнісному ставленні людини до навколишнього світу й самої себе.

Онтогенез і дизонтогенез мовленнєвої діяльності та мовленнєвої активності дітей з ООП досліджувало багато українських науковців (Н. Базима, О. Боряк, С. Конопляста, І. Марченко, Т. Пироженко, Н. Савінова, Є. Соботович, В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет та ін.). У процесі продуктивної діяльності дитина з ООП вступає у взаємодію з предметним і соціальним середовищем, проте наявність загального недорозвитку мовлення зумовлює

стійкі порушення комунікації та мовленнєвої діяльності.

Мета дослідження – проаналізувати мовленнєву активність дітей як ключовий чинник їхнього комунікативного та соціального розвитку та визначити умови й методики її формування у сучасній логопедії та логопсихології.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з теорією спілкування дітей раннього та дошкільного віку, комунікація розглядається як специфічний вид діяльності, що реалізується через активні дії, завдяки яким дитина передає інформацію іншим і отримує її від них. У психофізіологічному трактуванні мовленнєва активність, з одного боку, визначається рівнем оволодіння звуковимовою та продукуванням мовних одиниць, які формують синтаксичні конструкції, а з іншого – здатністю до розуміння мовлення. Дослідники тлумачать мовленнєву активність як процеси, що реалізуються під час використання мовної здібності у мовленнєвій діяльності (Марченко, 2015).

У працях українських учених (Н. Базима, С. Конопляста, В. Косинкіна, В. Тарасун та ін.) увага акцентується на проблематиці мовленнєвої активності дітей із РАС. Українська дослідниця Н. Базима підкреслює, що поняття «мовленнєва активність» трактується як наявність мотиву до мовленнєвого висловлювання та саме висловлювання, яке може виникати як реакція-відповідь на репліку співрозмовника або як прагнення повідомити іншому власні думки, емоції, переживання чи потреби (Базима, 2014).

Зокрема, у зазначеній праці подано обґрунтовану методику дослідження рівня сформованості мовленнєвої активності дітей із РАС, де визначено її ключові компоненти: мотивованість, ініціативність та змістовність. «Для встановлення ступеня розвитку кожного з компонентів мовленнєвої активності, – підкреслює Н. Базима, – були окреслені відповідні критерії: мотиваційний (прагнення проявити індивідуальність, заявити про себе; бажання спілкуватися та взаємодіяти як вербально, так і невербально; позитивне ставлення до запропонованого завдання та готовність його виконати; самостійність у висловлюваннях; ініціативність у комунікації), когнітивний (здатність до логічно-последовного зв'язного мовлення з дотриманням лексичних і граматичних норм; використання точних і доречних слів та вира-

зів; застосування інтонаційних засобів виразності та паузування), змістовий (імпресивна сторона мовлення: рівень прийняття завдання; здатність виконувати ситуативні й неситуативні інструкції; розуміння назв предметів, дій, властивостей та просторово-часових відносин і вміння знаходити чи демонструвати відповідні об'єкти; експресивна сторона мовлення: використання мовних одиниць; достатній словниковий запас іменників, дієслів, прикметників відповідно до вікових норм; уміння словозміни та словотворення; здатність до монологічного й діалогічного мовлення; можливість логічно й послідовно висловлювати думки), вольовий (інтерес до нового, прагнення досліджувати навколишнє середовище; цілеспрямованість і наполегливість у виконанні завдань; бажання виконати їх правильно й повністю), комунікативний (здатність до взаємодії; ініціативність у спілкуванні; уміння підтримати розмову на задану тему; можливість висловлюватися відповідно до ситуації)» (Базима, 2014: 9).

У дослідженнях мовлення дітей із РАС українські науковиці (С. Конопляста, В. Косинкіна) виокремлюють чотири складові мовленнєвої активності: імпресивну, експресивну, інтелектуальну та особистісну (Конопляста, Косинкіна, 2013). Подальший аналіз і дослідження мовленнєвої активності сприятиме допомозі дітям з аутистичними розладами у майбутньому оволодіти базовими навичками комунікативної поведінки, мовлення та навчитися адаптуватися до соціального середовища.

Критерії визначення рівня мовленнєвої активності дошкільників із нормотиповим розвитком та загальним недорозвитком мовлення подані у працях українських учених (І. Марченко, Т. Пироженко, Н. Січкачук, А. Швалюк та ін.).

Українські науковиці І. Марченко та А. Швалюк представили результати дослідження мовленнєвої активності дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ І рівня. Основною метою було виявлення проявів ініціативності у процесі комунікації, здатності застосовувати вербальні й невербальні засоби взаємодії для задоволення власних потреб, а також визначення особистісного ставлення дітей із ЗНМ до самого процесу спілкування. Обстеження мовленнєвої активності проводилося поетапно, що дозволило простежити різні аспекти комунікативної пове-

дінки. Дослідниці (І. Марченко, А. Швалюк) констатують: «Перший етап мав за мету визначення мовленнєвої активності та ситуацій, в яких найбільше проявляється комунікативна поведінка дитини: спостереження за комунікативною взаємодією дітей у звичних (природних) умовах. Метою спостереження було з'ясування контактності та ініціативності; умінь і можливостей дітей із ЗНМ І рівня свідомо користуватися засобами комунікації у буденній ситуації під час комунікації із однолітками, вихователями; визначення виду діяльності – ігрової чи побутової (потребнісної), у якій комунікативна поведінка має більший обсяг сформованості.

Другий етап дослідження був спрямований на визначення мовленнєвої активності у штучно створених ситуаціях: побуті та грі.

Третій етап дослідження був спрямований на визначення стану імпресивного та експресивного мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ І рівня у спеціально створених ситуаціях» (Марченко, 2015: 53).

Критеріями оцінки рівня сформованості мовленнєвої активності дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ І рівня визначаються такі показники: увага, інтерес та емоційні реакції дитини на взаємодію з дорослими й однолітками; прояви ініціативності у комунікації; здатність до співпраці у спільній діяльності; чутливість до дій дорослого чи ровесника; загальний емоційний фон; особливості мовленнєвої активності – як невербальної (емоційність, зоровий контакт, міміка, використання експресивних і тактильних рухів), так і вербальної (розуміння зверненого мовлення, здатність вступати у мовленнєву взаємодію) (Конопляста, Косинкіна, 2013).

Науковці (І. Марченко, А. Швалюк) визначили характерні риси мовленнєвої активності дітей цієї категорії. Дошкільники із ЗНМ І рівня з достатнім рівнем розвитку зазвичай прагнуть до співпраці з дорослими, демонструють позитивне ставлення до комунікації та намагаються відповідати на запитання. Вони іноді проявляють ініціативу у спілкуванні, проте не завжди наполегливі у досягненні результату й не завжди реагують на пропозиції однолітків щодо участі у грі чи іншій діяльності. Їхнє мовлення здебільшого ситуативне. Невербальні засоби комунікації використовуються частково: погляд нетривалий, експресивні рухи застосовуються

рідко, міміка емоційно збіднена, жести й тактильні дії – епізодичні. Для цієї групи характерний нейтрально-діловий емоційний фон.

Діти із середнім рівнем розвитку проявляють активність нерегулярно, частіше йдуть за іншими; іноді підтримують ініціативу ровесників чи дорослих, але швидко втрачають інтерес і віддають перевагу індивідуальній грі. Їхній зоровий контакт короткочасний, міміка обмежена, невербальні засоби використовуються лише за потреби. Ігрова та комунікативна діяльність емоційно слабко забарвлені, загалом дитина виглядає мовчазною та пасивною.

Діти з низьким рівнем розвитку практично не проявляють активності, не відповідають на пропозиції однолітків, залишаються пасивними. Візуальний контакт відсутній, міміка не виражена. Вербальні засоби обмежуються окремими складами чи словами, що використовуються лише для задоволення базових потреб, або замінюються звуковими комплексами та жестами. У випадку необхідності дитина привертає увагу криком чи плачем, демонструючи роздратування, коли дорослий не розуміє її бажань. У взаємодії з дорослими чи ровесниками переважає негативний емоційний фон.

Таким чином, у дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ I рівня мовленнєва активність перебуває на низькому рівні. Основні потреби у спілкуванні – прагнення до нових вражень, потреба в активній діяльності, а також бажання отримати визнання та підтримку – значно знижені або зовсім відсутні. Це зумовлює уповільнення формування ключових мотивів комунікації: ділових, пізнавальних та особистісних (Марченко, 2015: 56).

У наукових джерелах підкреслюється тісний діалектичний взаємозв'язок між поняттями «мовлення», «спілкування» та «активність». Особливий акцент робиться на комунікативній діяльності особистості, яка визначає формування та реалізацію її власної позиції. Рівень мовленнєвої активності виступає важливим критерієм оцінки діяльності та показником сформованості комунікативної практики. Активна життєва позиція проявляється саме у спілкуванні, основою якого є комунікативна активність як специфічна форма соціальної активності (Іншаков, 2016).

Більшість дослідників трактують мовленнєву активність як стійку характеристику осо-

бистості дитини, що проявляється у трьох основних аспектах: здатності сприймати й розуміти мовлення оточення; умінні самостійно, різноманітно та ініціативно використовувати мовлення у процесі комунікації; активному застосуванню мовлення у різних видах продуктивної діяльності.

Мовленнєва активність дитини визначається як складний процес сприйняття та осмислення мовних і мовленнєвих сигналів соціального середовища, що реалізується у самостійному, ініціативному та варіативному використанні мовлення у практиці комунікації.

У психологічних дослідженнях виокремлюються чинники, що впливають на мовленнєву активність: пізнавальні інтереси; рівень засвоєних знань; здатність концентрувати увагу на запропонованому матеріалі; уміння приймати допомогу та діяти відповідно до порад і зразків педагога; зацікавленість у виконанні завдань; сформованість мотивації відповідати на запитання, ставити власні запитання та виправляти помилки.

У процесі розвитку мовлення дітей важливо враховувати психологічну модель чинників, що визначають рівень мовленнєвої активності.

Мовленнєво-мисленнєві операції: індуктивні (синтез, класифікація, поділ на частини, заміна мовних засобів, доповнення синтаксичних конструкцій, асоціації); дедуктивні (аналіз, порівняння, узагальнення спільних і відмінних ознак); аналітико-синтетичні.

Мовленнєві чинники: мовні та комунікативні здібності; контекст і ситуація мовлення; мотиви та цілі висловлювання; інтенція мовлення; вибір мовних і невербальних засобів; планування змісту висловлювання; асоціативний аспект мислення; індивідуально-психологічні особливості мовця.

Закономірності ефективної мовленнєвої поведінки: взаємозв'язок мовлення з усіма психічними механізмами людини (пізнавальними та емоційними); узгодженість між семантичним змістом і синтаксичною формою висловлювання (речення) (Калмикова, 2008).

До проявів мовленнєвої активності дослідники відносять: швидкість мовленнєвих реакцій; вибір мовленнєвих ігор та занять; точність і швидкість добору слів; правильність побудови синтаксичних конструкцій і тексту; здатність дитини самостійно, без підказок і тривалих пауз

розвивати власну думку; темп мовлення; схильність до багатослівності (Калмикова, 2008).

У функціонуванні мовленнєвої діяльності можуть проявлятися складні явища: свідоме й несвідоме у мовленні, його механізми, взаємодія з мовою, формування мовної, мовленнєвої, прагматичної та метамовної (лінгвістичної) компетенції; співвідношення мовленнєвої діяльності, мовленнєвої активності та мовленнєвої поведінки; специфіка засвоєння мови залежно від рівня її опанування (імпліцитного чи експліцитного) та від типу знань – «декларативних» чи «процедуральних» (Калмикова, 2008).

У наукових працях визначаються ознаки мовленнєвої активності: володіння мовленнєвими вміннями й навичками (здатність аргументувати, невербально виражати себе, підкреслювати індивідуальні риси; знання правил етикету, техніки спілкування, прийомів виразного читання відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; вміння використовувати позаситуативні засоби); культура спілкування (комунікативно-стилістичні ознаки мовлення); наявність ціннісних орієн-

тирів у мовленнєвій діяльності дошкільника; соціальна спрямованість на засвоєння знань і навичок; потреба у спілкуванні; інтерес до самого процесу комунікації; відповідальність, ініціативність; активна участь у комунікативній діяльності.

Серед умов розвитку мовленнєвої активності дітей виділяють: загальну активність, комунікабельність, доброзичливе ставлення до близьких, ініціативність, прагнення до лідерства серед однолітків чи дорослих; вміння долати сором'язливість; здатність переходити від ситуативного діалогу до монологу та спланованого мовлення (Калмикова, 2013).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Відсутність ініціативності у спілкуванні, роздратованість, несформованість навичок діалогічного мовлення та незадоволення потреб у комунікації призводять до негативізму, замкнутості, впертості й відчуженості. Це підкреслює необхідність пошуку більш ефективних шляхів розвитку мовленнєвої активності у дошкільників із особливими освітніми потребами, що потребує подальших досліджень та узагальнень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базима Н.В. Формування мовленнєвої активності у дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку. Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2014.
2. Іншаков Артур. Визначення сутності і змісту поняття «мовленнєва активність» дітей дошкільного віку в наукових дослідженнях. Педагогіка вищої та середньої школи. 2016. № 3 (49). С. 240–247.
3. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О.Калмикової. К.: ПереяславХмельницький педагогічний інститут, в-во "Фенікс", 2008. 245 с.
4. Конопляста С. Ю., Косинкіна В. О. До проблеми мовленнєвої активності дітей дошкільного віку з аутистичними проявами. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2013. Вип. 24. С. 134–137.
5. Марченко, І. С. Особливості мовленнєвої активності дітей молодшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення / І. С. Марченко, А. Ю. Швалюк // *Логопедія : наук.-метод. журнал.* Київ, 2015. № 6. С. 51–58.

REFERENCES:

1. Bazyma, N.V. (2014). Formuvannia movlennievoi aktyvnosti u ditei z autystychnymy porushenniamy starshoho doshkilnoho viku [Formation of speech activity in preschool children with autistic disorders]. Manuscript. Dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.03 Correctional Pedagogy. National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv. (in Ukrainian)
2. Inshakov, A. (2016). Vyznachennia sutnosti i zmistu poniattia "movlennieva aktyvniat" ditei doshkilnoho viku v naukovykh doslidzhenniakh [Definition of the essence and content of the concept "speech activity" of preschool children in scientific research]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, 3(49), 240–247. (in Ukrainian)
3. Kalmykova, L.O., Kalmykov, H.V., Lapshyna, I.M., & Kharchenko, N.V. (2008). *Psykhohohiia movlennia i psykhoholinhvistyka: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchychkh navchalnykh zakladiv* [Psychology of speech and psycholinguistics: Textbook for university students]. L.O. Kalmykova (Ed.). Pereiaslav-Khmelnytskyi Pedagogical Institute, Phoenix Publishing, Kyiv, 245 p. (in Ukrainian)

4. Konopliasta, S.Yu., & Kosynkina, V.O. (2013). Do problemy movlennievoi aktyvnosti ditei doshkilnoho viku z autystychnymy proiavamy [On the problem of speech activity of preschool children with autistic manifestations]. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia, 24, 134–137. (in Ukrainian)

5. Marchenko, I.S., & Shvaliuk, A.Yu. (2015). Osoblyvosti movlennievoi aktyvnosti ditei molodshoho doshkilnoho viku iz zahalnym nedorozvynenniam movlennia [Features of speech activity of preschool children with general speech underdevelopment]. Logopediia: naukovo-metodychnyi zhurnal, 6, 51–58. Kyiv. (in Ukrainian)

Дата першого надходження статті до видання: 17.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

